

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA MAKTABGACHA TA'LIM TARBİYALANUVCHILARIDA BILISH KOMPETENSIYASINI SHAKILLANTIRISH MEKANIZMLARI

Otaxonova Intizor Narimboy qizi

Shovot tumani 13-son Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodisti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8219971>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-July 2023 yil
Ma'qullandi: 28-July 2023 yil
Nashr qilindi: 07-August 2023 yil

KEY WORDS

kompetentsiyaga asoslangan yondashuv, kompetentsiya, maktabgacha ta'lim, davlat ta'lim standarti.

ABSTRACT

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarida bilish kompetentsiyasini shakllantirish va davlat ta'lim standarti doirasida maktabgacha ta'limda kompetensiyaga asoslangan yondashuvni amalga oshirish imkoniyati va maqsadga muvofiqligi muhokama qilinadi.

So'nggi o'n yillikda kompetentsiyaga asoslangan yondashuv ta'limning barcha bosqichlarida zamonaviy ta'lim tizimlarida asosiy yondashuvlardan biri sifatida qaralishi ma'lum. Bunday holda, batafsil tahlilni talab qiladigan mantiqiy savol tug'iladi: tadqiqotchilar, amaliyotchilarning kompetentsiyaga bo'lgan munosabati qanday, maktabgacha ta'lim tizimida (maktabgacha) ushbu yondashuv doirasida kompetentsiyalarni shakllantirish uchun qanday imkoniyatlar mavjud. Maktabgacha ta'limda bolaning shaxsiyatini rivojlantirishning maktabgacha darajasi, tabiiyki, ushbu darajadagi yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda? Bu masala, shuningdek, maktabgacha va maktab ta'lim darajalarining uzluksizligi printsipli va kompetentsiyaga asoslangan yondashuv asosida qabul qilingan umumiy ta'limning davlat ta'lim standarti (DTS) doirasida amalga oshirilayotgan maktab ta'lim darajasi nuqtai nazaridan ham dolzarbdir.

"Maktabgacha ta'limdagi kompetentsiyaga asoslangan yondashuv" tushunchasini tahlil qilar ekanmiz, shuni ta'kidlaymizki, me'yoriy hujjatlarda tadqiqotchilar, maktabgacha ta'lim dasturlari mualliflari, umumiy ta'lim materiallari, maktabgacha ta'lim bo'yicha konferensiyalar materiallarida "kompetentsiya" tushunchasining o'zi talqin qilinadi va bolaning hayotining maktabgacha davriga nisbatan asosiy kompetentsiyalar ro'yxati keltirilgan. Biz tahlil qilgan mintaqaviy, munitsipal darajadagi bir qator me'yoriy materiallarda "maktabgacha ta'limda kompetentsiyaga asoslangan yondashuv" tushunchasi keng tarqalgan.

Nazariy va uslubiy materiallar, maqolalar, tadqiqotlarni tahlil qilish ta'limda kompetentsiyaga asoslangan yondashuvning ahamiyatini, kompetentsiyalarni va ularning tarkibiy qismlarini, ularni maktabgacha darajada shakllantirish usullarini ta'kidlaydi. Nazariya va amaliyotning ko'p tomonlama tahlili maktabgacha ta'limda kompetentsiyaga asoslangan yondashuvdan foydalanishning qonuniyligi to'g'risida fikr bildirishga imkon beradi va maktabgacha ta'lim sifatini

oshirish uchun maktabgacha ta'lim muassasasining mazmunini aniqlash, o'quv faoliyatini optimallashtirish uchun muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Kompetentsiyaga asoslangan yondashuv doirasida amalga oshiriladigan asosiy vakolatlar kompetentsiyalarni ajratish. Ularning shakllanishi hayotning maktabgacha davrida boshlanishi kerak, keyinchalik u keyingi barcha ta'lim darajalaridan, inson hayoti davomida o'tadi. Kompetentsiyaga asoslangan yondashuv asosida maktabgacha ta'lim mazmunini tanlash formulasi ularning bo'linmas birligida ko'rib chiqilgan vakolatli (bilaman va bilaman) va faol (xohlayman) shaxsni shakllantirishdir. Shu bilan birga, kompetentsiya bu bolaning yoshiga mos keladigan boshlang'ich bilimlar tizimini, ma'lum bir faoliyat sohasiga mos keladigan tajribani, ijobiy qiymat munosabatlarini, ularni o'z hayotida amalga oshirish istagi va tayyorligini shakllantirishni anglatadi. Shunday qilib, maktabgacha ta'lim muassasasidagi o'qituvchilarning ta'lim faoliyati kompetentsiyalarni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, keyinchalik ma'lum darajada maktabgacha yoshdagi bolalikning oxiriga kelib kompetentsiyaga o'tadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, I. A. Zimniy "*hissiy-irodaviy tartibga solish*" kabi tarkibiy qismni ajratib ko'rsatdi, ya'ni o'z xohish-istaklari va manfaatlariga muvofiq (yoki hatto qarshi) harakat qilish istagi va istagi, lekin olingan bilim va tajribaga muvofiq. Bilimdon va mohir, I. A. Zimniy kontseptsiyasiga ko'ra, hali vakolatli emas. Kompetentsiya potentsial, kompetentsiya esa mustaqil ravishda qaror qabul qilish va amaldagi madaniy me'yorlarga, bilim va o'rganilgan faoliyat tajribasiga (bilish, sog'liqni saqlash, madaniyat, tabiat va boshqalar) muvofiq harakat qilish qobiliyati sifatida qaraladi [1, 34-40-betlar].

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'limiga muvozanatli yondashuvni amalga oshirish uchun, ta'lim va tarbiya jarayonlaridan qat'i nazar, bolaning yoshga bog'liq imkoniyatlari shunday degan noto'g'ri tushunchalardan voz kechish va ta'lim va tarbiya rivojlanishdan oldinda degan aksioma pozitsiyasini qabul qilish kerak. Shu bilan birga, ta'limning umumiy jarayoniga birlashtirilgan pedagogik faoliyatning organik tarkibiy qismiga aylanishi kerak bo'lgan ta'limga ustuvor ahamiyat beriladi.

Bola shaxsiyatining barcha tomonlarini rivojlantirish uning tabiiy dinamikasini optimallashtiradigan va ba'zi hollarda tuzatadigan tarbiyaviy va ma'rifiy ta'sirlarning jarayoni va natijasi sifatida qaraladi. Pedagogik maqsadlarni belgilash manbalari "ta'lim to'g'risidagi qonun"ida, ta'limning Milliy doktrinasida, maktabgacha ta'limning asosiy umumta'lim dasturi tarkibiga qo'yiladigan davlat talablari, umumiy va maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standartlari tomonidan qabul qilingan davlat ta'lim standartlarida, har qanday ta'lim muassasasining ta'lim dasturida ko'rib chiqiladi. u mustaqil ravishda qabul qilingan federal davlat ta'lim standarti asosida ta'lim, shuningdek, ijtimoiy so'rovlar va umidlar, maktabgacha ta'lim muassasasi o'qituvchilarining muayyan bolalarga nisbatan sog'lom, muvaffaqiyatli va baxtli odamni tarbiyalash, ularning rivojlanishi, xulq-atvori va holatlarining dolzarb holatlari to'g'risida o'z g'oyalari.

Maktabgacha ta'lim muassasalari amaliyotiga yangi, yetarli vaqt, maktabgacha ta'limning mazmuni va uni amalga oshirish shartlarini joriy etishning maqsadi federal va mintaqaviy jihatlarni yetarli darajada birlashtirgan, ta'lim sohasidagi davlat siyosatining amalga oshirilishini ta'minlaydigan, maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitish, o'qitish va rivojlantirishning yagona strategiyasini amalga oshiradigan integratsiyalashgan pedagogik

makonni qurishdir. kompetentsiyaga asoslangan yondashuv uzluksiz ta'lim tizimida. Ta'limni amalga oshirishni shaxsga uzoq muddatli maqsadli ta'sirlar natijasida e'lon qilib, pedagogik amaliyot asosan uni tashkil etishning frontal shakllari bilan cheklanadi. Bunday sharoitda bola kattalar - o'qituvchilar va ota-onalarning manipulyatsiyasi ob'ekti sifatida ishlaydi.

Shu bilan birga, Kompetentsiyalarning asosiy hajmini, ijtimoiy tajribani o'zlashtirish bolaning atrofdagi odamlar bilan to'g'ridan-to'g'ri, individual aloqasi jarayonida va ularning ta'siri ostida bolaning dunyoga va o'ziga bo'lgan munosabati amalga oshiriladigan va namoyon bo'ladigan faoliyat turlarida sodir bo'ladi. Shu munosabat bilan, ko'rib chiqishni talab qiladigan bir xil darajada muhim savol tug'iladi: maktabgacha ta'limning federal davlat ta'lim standartini va asosiy umumiy ta'lim dasturini amalga oshirish doirasida qanday vakolatlar/vakolatlarni ajratish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytish joizki, maktabgacha ta'lim mazmunini tanlashga bilish kompetentsiyasiga asoslangan yondashuv umumiy rivojlanish maqsadlariga, inson uchun sog'lom, muvaffaqiyatli va baxtli, insoniyat jamiyatining munosib a'zosi, otasining ismi fuqarosi uchun zarur bo'lgan eng umumiy xususiyatlar va qobiliyatlarni shakllantirishga qaratilgan. Bunday tuzilish ma'lum darajada holatlarning pedagogik monitoringini o'tkazish, pedagogik faoliyatni tashkil etishni bashorat qilish va rejalashtirish, erishilgan ta'lim darajasini baholash uchun zarur bo'lgan Konventsiya sifatida qaraladi: ta'lim, tarbiya va rivojlanish, ta'limning sifatli natijalari sifatida.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Зимняя И.А. 2003. «Компетентность человека – новое качество результата образования» / Высшее образование сегодня. № 5. с. 34-42.
2. Компетентностно-ориентированный подход в образовании детей дошкольного возраста: сборник науч.-метод. работ / под ред. О.В. Дыбиной [и др.]. Тольятти. 2008. 156 с.
3. Ugli, S. S. U. T. (2020). THE USE OF AN INTEGRATIVE APPROACH IN THE FORMATION OF BASIC COMPETENCIES IN STUDENTS AS A SOCIO-DIDACTIC NECESSITY. JCR, 7(12), 3115-3120.
4. SHARIFZODA, S. (2023). Strategies for preparing future teachers for pedagogical activity on the basis of a gender approach. International bulletin of engineering and technology, 3(4), 173-176.
5. Sharifzoda, S. O., Xudoyberganov, D. Y. O. G. L., & Safayeva, D. H. Q. (2022). UMUMIY O'RTA TA'LIM O'QUVCHILARIDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUVDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(6), 199-205.
6. Sardorbek, O., Sharifzoda, L., & Karimov, H. Q. (2022). GENDER YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHI-QIZLARDA IJTIMOIMADANIY KOMPITENTLIKNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI. Academic research in educational sciences, 3(7), 371-375.
7. Sharifzoda, S. U. (2021). Pedagogical aspects of the process of formation of basic competencies using integrated learning materials. ISJ Theoretical & Applied Science, 06 (98), 760-763.
8. SARDORBЕК SHARIFZODA FACTORS FOR PREPARING STUDENTS FOR PEDAGOGICAL ACTIVITIES AIMED AT SOCIALIZATION ON THE BASIS OF A GENDER APPROACH International Conference on Management, Economics & Social Science 2023/5/1;
9. SARDORBЕК SHARIFZODA PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE ORGANIZATION OF

GENDER BASED TRAINING Innovative research in modern education, 2023/5/1;

10. Sharifzoda, M. (2022). USING THE DIDACTIC VIEWS OF ABU ALI IBN SINO IN THE FORMATION OF BASIC COMPETENCES IN STUDENTS. Solution of social problems in management and economy, 1(7), 130-136.

11. Sardorbek, O., Sharifzoda, L., Xudoyberganov, D. Y. O. G. L., & Safayeva, D. H. Q. (2022). UMUMIY O'RTA TA'LIM O'QUVCHILARIDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUV DAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK SHARTSHAROITLARI. Academic research in educational sciences, 3(7), 134-139.

12. Угли, Ш. С. У. Т. (2020). Интегративный подход в формировании базовых компетенций учащихся в образовательном процессе. International scientific review, (LXXIII), 77-79.

13. UZBEKISTAN, U. (2019). POSSIBILITIES OF USING AN INTEGRATIVE APPROACH IN THE FORMATION OF KEY COMPETENCES OF PUPILS. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(10).

14. Sardorbek O'razboy tabib o'g'li Sharifzoda GENDER YONDASHUV ASOSIDA O'QUVCHIQIZLARDA IJTIMOIIY-MADANIY KOMPITENTLIKNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI.

